

در ۲۵۰۰ سال تاریخ ایران به اندازه ۵۰ سال حکومت عادلانه پیدا نمی‌شود، اگر حاکم خود را عادل خواند، نشاندهنده عدالت حاکمیت نیست، می‌باید سیره عقلا و افکار عمومی تایید کنند حاکمیت عادلانه است، عدالت ملاک سلامت حاکمیت است.

حجت‌الاسلام دکتر محسن کدیور که روز گذشته به مناسبت میلاد حضرت علی(ع) در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران سخن می‌گفت ضمن بیان مطلب فوق یادآور شد.

امتی که در آن طبق قاعده نبوی ناتوان و ضعیف نتواند بدون لکننت زبان حقش را از قوی بگیرد، سالم و مقدس نیست. ملاک سلامت و قداست جامعه حق جوئی مردم است و مصادیق حق را نیز عرف هر زمان مشخص می‌کند.

وی در ادامه در مورد این مطلب که عدالت دینی است یا فرا دینی گفت: ارزشهایی که ما به آن معتقدیم به ۲ گونه است یا توسط دین خاص تأسیس می‌شود یا به دین خاصی تعلق ندارند و عقلی هستند.

عدالت نیز از نوع ارزشهای عقلی و ما قبل دینی یا فرادینی است یعنی معنی و اثره را عقل انسان درک می‌کند و برای مفهوم آن نیازی به دین ندارد. کدیور تصریح کرد: مهمترین ویژگی برای پذیرش یک دین، عادلانه بودن آن است. عدالت شاقول پذیرش یک دین است، دین باید عادلانه باشد نه این که عدالت دینی باشد این موارد نشان دهنده شان رفیع عدالت است.

وی با بیان این مطلب که دین در مقام تعریف عدالت نبوده یادآور شد:

در ادبیات دینی بر رابطه عدالت و حق زیاد تاکید شده، یعنی جامعه‌ای عادلانه است که حقوق افراد در آن رعایت شود و مصادیق این حقوق در زمانهای مختلف فرق دارد. مثل برده داری که الان مذموم است ولی در گذشته این گونه نبوده است، مصادیق عدالت همواره ثابت نیست و در طول زمان امکان دارد تغییر کند.

استاد دانشگاه تربیت مدرس با بیان این مطلب که عدالت در گذشته تنها صفت شخصی بوده است، و امروز صفت مجموعه یا نهاد هم هست، یادآور شد:

برای پیشبرد یک جامعه نمی‌توان به صفات فاضله کارگزاران آن اکتفا کرد. باید روش و نتیجه زمامداری و حاصل کار حاکمیت عادلانه باشد.

نمی‌توان به خاطر عدالت شخصی یک فرد یعنی عدم ارتکاب گناه کبیره و عدم اصرار به گناه صغیره تمام اختیارات جامعه را به دست او سپرد و از ارزیابی روش زمامداری و نتیجه عملکرد وی غفلت کرد ممکن است نتیجه کار او ظالمانه باشد اگر چه عمدی بر ظلم نداشته باشد. روش زمامداری و نتیجه و برون داد حاکمیت از صفات شخصی حاکم جداست.

عادلانه بودن یک شخص یا یک مجموعه با ارزیابی روش و مهمتر از آن نتیجه، غایت و برون داد آن سنجیده می‌شود نه با صفات شخصی فرد.

دکتر کدیور در ادامه گفت: در جامعه عادلانه و حاکمیت عادلانه که هر فردی در آن قرار بگیرد به واسطه صفات و مسائل شخصی کمترین ضرر را به سیستم می‌زند، این نشانه نظام توسعه یافته است.

وی در ادامه با اشاره به نامه حضرت علی(ع) به مالک اشتر تصریح کرد:

در این نامه حضرت علی(ع) مالک را متوجه افکار عمومی می‌کند و می‌گوید ”مردم به تو همانگونه می‌نگرند که تو به زمامداران بیش از خود می‌نگری و در باره تو آن می‌گویند که تو درباره ایشان می‌گویند و نیکوکاران را به نام نیک می‌توان شناخت که خدا از ایشان به زبانهای بندگان جاری ساخته است“. این نشاندهنده توجه حضرت علی(ع) به افکار عمومی و قضاوت مردم درباره حاکمیت است.

کدیور افزود: حضرت علی(ع) ۳ ضابطه را برای فعل سیاسی به مالک اشتر توصیه می‌کند که عبارتند از رعایت حق، عدالت، رضایت عمومی.

علی(ع) یکی از ضوابط پیاده شدن عدالت در جامعه را قضاوت عادلانه می‌داند و به مالک تذکر می‌دهد: این دین در دست افراد شرور اسیر است و

با هوای نفسشان با دین معامله می کنند و دین را وسیله رسیدن به آمل دنیوی قرار داده اند . این تذکر حکایت از فراوانی دنیا طلبی در لباس دین در جامعه قضاوت دارد .

استاد دانشگاه تربیت مدرس در توضیح خطبه ۲۱۶ نهج البلاغه که در مورد رابطه حق و عدالت است ، ضمن بیان تناسب دامنه حقوق و اختیارات با محدوده مسولیت انسانی یادآور شد :

هر چه اختیارات و حقوق افراد گسترده تر باشد ، مسولیت نیز بیشتر است و سوالات نیز افزونتر است . اختیارات مطلقه مسولیت مطلقه دارد . تنها خداست که قابل سوال کردن نیست ، انسان نمی تواند مقام غیر مسوول و مافوق سوال محسوب شود .

وی در ادامه گفت : وقتی حاکم حقوق مردم را رعایت نکرد و مردم نیز حقوق حاکمیت را رعایت نکردند ، اختلاف پیدا می شود و در این حین اموری که دینی نیست ، وارد دین می شوند و دین ناپاک می شود . تنها راه اقامه دین در جامعه ، رعایت حقوق طرفینی مردم و دولت است .

کدیور تصریح کرد : حیات احکام به عدالت است ، اگر نتوانستیم حداقل حوائج فرهنگی اقتصادی و سیاسی مردم را بر طرف کنیم نمی توانیم با اجرای ظاهری احکام شرعی بپردازیم که دین را اقامه کرده ایم . دولتهای عادل ولو کافر می ماند ولی دولت دینی غیر عادل پابرجا نمی ماند اولین شرط دولت دینی ، عادل بودن آن است .

استاد دانشگاه تربیت مدرس در پاسخ به سوالی در مورد قوانین مربوط به زنان در اسلام و ایران گفت :

همه احکام در زمان نزول عقلایی عادلانه و غیر خشن بوده اند ، اگر مسئله ای به عرف امروز عقلایی یا عادلانه نباشد ، دیگر دینی نیست ولی کشف این امر می باید با ضوابط یقینی و فنی صورت گیرد .

وی یادآور شد : زنان نیز می باید همانند مردان در مقام استیفای حقوق خود کوشا باشند و البته حق جویی طبعاً هزینه هایی خواهد داشت .

کدیور در پاسخ به سوالی در مورد دادگاه ویژه روحانیت تصریح کرد :

قانونی بودن یک نهاد یا دستگاه تنها به ضوابط پیش بینی شده در قانون اساسی بستگی دارد و در قانون اساسی اعمال قوه قضاییه تنها از طریق دادگاههای دادگستری به رسمیت شناخته شده و فقط یک دادگاه ویژه پذیرفته شده و آن دادگاه ویژه نظامی است . لذا بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ، دادگاه ویژه روحانیت فاقد جاهت قانونی به نظر می رسد . صرف تایید یا امر مقامات عالییه ، نهادی را قانونی نمی سازد .

وی یاد آور شد : دادگاه ویژه زمان جنگ بود که خود حضرت امام در پاسخ به نمایندگان مجلس در سال ۶۷ پذیرفتند که تاسیس برخی نهادها ضرورت زمان جنگ بود و بنا دارند پس از آن ، بر اساس قانون عمل نمایند و با فاصله چند ماه دستور بازنگری قانون اساسی را صادر کردند و ضمن شمارش مواردی که می باید مورد تجدید نظر قرار گیرد ، دادگاه ویژه روحانیت را بر نشمرده اند . لذا استمرار فعالیت این دادگاه قابل نسبت دادن به امام نیست و با این شکل دادگاه ویژه روحانیت منطبق بر قانون اساسی نمی باشد .

استاد دانشگاه تربیت مدرس در مورد اینکه ” اگر مردم حکومت دینی را نخواستند چه کنیم ” گفت : بعید است مردم و عقلا به حذف دین رضایت دهند ولی اگر روزی این طور شد ۲ راه پیش رو داریم یکی اینکه به خشونت متوسل شویم و بگوییم که مردم نمی فهمند و دیگر اینکه با زور سلطه خود را تداوم دهیم یا به دنبال کار فرهنگی رفته و با ارزیابی عملکرد خود وجدان دینی جامعه را بازسازی نماییم تا خود مردم روزی متوجه حق شوند ، علی (ع) نیز روش دوم را انتخاب کرد یعنی ۲۳ سال سکوت اختیار کرد و در خانه نشست و در صورتیکه می توانست با زور ، خود را به مردم تحمیل کند .

وی یادآور شد : اگر مردم روزی اجرای احکام دین را نخواستند می باید در خود بازنگری کنیم که چرا در تبلیغ دین ناکام بوده ایم در واقع ادبار مردم ، ادبار به شیوه دینداری حکام است نه پشت کردن به اصل دین . مردم نسبت به ما اقبال نداشته اند نه اینکه از دین گریزان شده اند ، ما که عین دین نیستیم .

کدیور در پایان گفت : علی (ع) نسبت به مخالفان سیاسی خود اصل تساهل و مدارا بودند ولی نسبت به دوستان و اطرافیان سختگیر بود ، اگر حاکمیتی مخالف سیاسی خود را به زندان می افکند ، نمی تواند دم از عدالت علوی بزند .

انتهای پیام